

ZVON

LEPOSLOVEN LIST.

Leto VI.

Na Dunaji 18. decembra 1880.

List 24.

Hudi stric.

(Konec.)

Bilo je prelepo zimsko jutro. Človek se je moral kar čuditi, da to plameneče solnce, ki tako veselo sije z jasnega neba, nima več moči, ter ne raztopi bele odeje, ki krije zemljo, kar najdalje seza oko. A skoraj bi bilo škoda tega čistega snega, ki je po noči tako debelo zapadel in se zdaj tako lesketa v jutranjem solnci. Kaj ni to lepo: gori sinje nebo z rumenim solncem in doli vse belo, hrib in ravan, drevje in germovje ter strehe nad poslopji! Vse tiho, vse mirno; samo zdaj pa zdaj se veselo oglasi kaka senica, ki se neutrudno izpreletava po drevji ter sneg stresa z vej, da se curkoma vsiplje na tla. Hladno je, vendar se čuti že, da se bliža jug; sneg vidno upada in tu pa tam sam od sebe zdersne z drevesa. Pravi voznik bi ne mogel videti tega snega, da bi ga ne zagrabil z roko, ter stisnil in rekel: To bo dober senenec.

Andrej Pečnik je dobro pogodil. Pred njegovo hišo stojé seni; vse je pripravljeno za na pot, pozabljena tudi ni gorka kosmata odeja za na noge. Zdaj se začuje prijetno žvenkljanje in izza ogla se prikaže lisec, lepo opravljen, glavo ponosno po konci deržeč, s širokim jermenom okolo vratú, na katerem visé trije zvonci. Vodi ga Martinek. Težko bi bilo reči, kateri stopa ponosneje, on ali lisec. Konj veselo zarazgeta, ko zagleda seni pred hišnimi vrati. Lepa vožnja ga čaka; njemu

se ni bati novega biča, ki na desni strani seni zataknen tako grozec kvisku moli.

Ko je konj vprežen, pride Andrej iz hiše, ogleda najprej seni, potem konja; ko vidi, da je vse v redu, sede na seni. Nato vzame Martinku vajete iz roke, prime za bič, ter reče ženi, ki na pragu stoji:

„Kakor sem rekel, glej, da bo zvečer vse pripravljeno; pridem gotovo se nocoj, če tudi morebiti malo pozno“.

Nato ji pokima za slovo, počí z bičem in lisec sine kakor strela po sneženim potu doli na cesto.

Gospodinja in Martinek gledata še dolgo časa za vozom, da jima med hišami izginé. Nekako slabe volje sta bila oba, in vedela sta, zakaj. Prej tisti večer je bil Andrej ukazal Martinku, naj bode drugo jutro pripravljeno vse za na pot. Ko ga žena vpraša, kam se hoče peljati, odgovori ji, da bo že videla, kader se bode vernil. Čudno, zdaj ko se ima obhajati sveti božični večer, ki ga vsak pošten človek, ako le more, doma praznuje; on, gospodar pa z doma! To mora kaj posebnega biti: da bi le ne bilo kaj slabega! Čakati je treba, saj je rekel, da pride na večer, če tudi pozno. In kako bi Martinek ne bil nezadovoljen! Rad bi bil ta sveti večer obhajal sê svojo materjo doma, da bi uboga sirota ne bila tako sama. Ali upal se ni prav prositi gospodarja, naj ga domov pusti. Nekoliko se je bal, da bi njegova prošnja ne bila brez uspeha, nekoliko ga je bilo pa tudi sram; misliti bi se utegnilo, da ne more dalje prebiti brez matere. Hotel je biti mož. Potem pa se mu je zbudilo zopet hrepenenje po materi in tako ni vedel, kaj naj bi storil. Odlasal je vedno, tako dolgo, da je bilo prepozno. Zdaj ga pa prosi, ko se je mož odpeljal za ves dan!

Martinek je šel torej precej pobit v hišo po svojih opravkih. V tuji hiši tedaj bode praznoval nocoj sveti božični večer, s teto in stricem, res, ali mati je vendar le mati!

Kakor jutro, tako lep je bil tudi večer. Poln mesec je plaval po jasnem nebu; kakor prej v solnčni, tako so se zdaj v njegovi svetlobi lesketali snežni kristali.

Tiho je bilo v Pečnikovi hiši; razen ene dekle, ki je bila precej daleč doma, šli so bili posli vsak na svoj dom. Z njo je gospodinja pripravljala večerjo. Martinek je bil opravil za časa svoje delo; sedaj je lazil iz kota v kot kakor megla brez vetra. Nikogar ni imel, da bi z njim govoril; bilo mu je tedaj nekako tesno v persih. Božični večer ima vendar svojo moč, zlasti v mladem, nepokvarjenem serci. Zdaj pa zdaj je šel vên, pogledat, ali ni še čuti strica iz

daljave. Vse tiho, vse mirno! Ali kako je bilo še le Martinku pri serci, ko zazvone božični zvonovi, tako praznično, tako milo, tako otožno v tujem kraju!

Žalosten gre nazaj v hišo, stisne se v kot in tiho tam žedi. Takò samega, tako zapuščenega se čuti, toliko da ga solze ne posilijo! Kar se začuje veselo zvenkljanje iz daljave; bolj in bolj se bliža: to so stric z liscem, nihče drugi! Martinek vstane urno ter gre ven pred hišo čakati. Voz zavije s ceste gori proti hiši. V mesečini se vidi vse na tanko. Poleg strica sedi še nekdo; ženska je, toliko se vidi, kdo bode neki? Martinek ni bil ravno radoveden, naj bo kedor hoče, da jih bode le več zvečer.

Seni se ustavijo pred hišo. Lisec se ves kadi od sopare. Martinek stopi k njemu, prime ga z desnico za uzo ter ga gladi z levico po glavi. Pečnik verže vajete konju čez herbet ter začne vstajati s svojega sedeža. Ali se pred njim skoči ženska doli, naravnost k Martinku ter ga ogovori:

„Ali me ne poznaš, Martinek?“

„Mati“! zavpije deček vesel. Ali bil je v veliki zadregi; kaj storiti? Tu stoji mati, ki je ni videl toliko časa, ki ga je tako nenadoma obiskala. Tu lisec, ki se tako kadi; zimski hlad bi mu lahko škodil; izpreči ga je treba in v hlev peljati. Spodobilo bi se tudi, da bi se človek stricu zahvalil za tako nenavadno veselje. Kaj menite, katera dolžnost je premagala v tem boji, ki ni terpel toliko časa, kolikor ga je treba, da se to pové? Martinek je bil umen deček; mislil si je: mati in stric lahko čakata brez škode; za lisca pa se mudi. Ročno torej izpreže konja, pelje ga v gorki hlev ter razpravi; kerme mu je bil že prej pripravil.

Ko je Martinek tako opravljal svoje hlapčevsko delo, šel je Pečnik z Martinkovo materjo v hišo. Ne bilo bi prav, ko bi pozabili tu pristaviti, da je bilo Andreju to početje Martinkovo prav po volji; ne samo zaradi konja, saj tega bi bil lahko tudi sam oskerbel; zdelo se mu je, da tako ravnanje ima nekaj možatega v sebi; in s takim se je človek Andreju Pečniku najbolj prikupil. Menj zadovoljna je bila Martinkova mati. Tako merzlega sprejema se vendar ni nadejala od svojega otroka! Vendar dolgo časa ni imela, kaj takega premišljevali. Ko je čez toliko časa zopet stopala čez znani domači prag, obsula jo je množica raznih misli in spominov. Koliko je doživela v tej dolgi dobi! Nekoliko veselega, a koliko več bridkosti! Zarotila se je bila, da ne pride več pod domačo streho, k svojemu bratu, ki je, po njeni misli, tako gerdo z njo ravnal. In zdaj je

vendar tukaj. Zakaj bi ne bila? saj je sam ponjo prišel, ker se ni takoj napotila k njemu, ko jo je pismeno povabil!

„Torej si vendar prišel“! pozdravi žena svojega moža stopivšega v vežo. Vsa zaripljena je bila v obrazu od ognja, ki je plamenel na ognjišči, ko se je obrnila proti njemu. A ko zagleda tujo žensko, ki je bila vstopila za možem, šine ji naglo neka misel po glavi. Ko je bil njen mož tako nanagloma, tako skrivnostno odpotoval in ne povedal ji, kam, zazdevalo se ji je, kaj bi utegnilo to pomeniti. Želela je, da bi se njena misel uresničila, in ta želja se ji je, kakor je videti, zdaj izpolnila. Kaj družega bi pa utegnila biti ta ženska? Vendar vedela ni, kako naj bi jo ogovorila, da bi bilo prav. Enako se je godilo Lizi: naj bi jo li vikala ali tikala? njena svakinja je res, ali čisto tuja! Iz té zadrege jima pomaga Andrej, ki precej zarobljeno zaropče:

„Nu, kaj se gledati, kakor pes pa mačka? Ti, stara, ki si drugače tako prebrisana, ali se ti nič ne dozdeva? kaj praviš, kedó bo ta ženska“?

„Torej vendar res“! vzklikne gospodinja, od samega veselja malo poskoči ter se udari s kuhalnico, ki jo je v desnici imela, po stegni. Nato prime hitro svoje leseno žezlo z levico, desnico pa prijazno podá svoji svakinji, ki jo prav krepko stisne. Tako je bilo znanje storjeno.

Ravno v tém trenutji stopi Martinek v vežo ter malo obstoji. Stric se oberne proti njemu ter mu pravi:

„Nu, zdaj pa že lahko svojo mater pozdraviš, ko si konja oskerbel“.

Martinku ni bilo treba nobene stvari dvakrat veleiti; tega že celo ne. Ko je bila teta izpustila materino roko, prime jo on. Pri vsem tem se je vedel precej okorno. Kedó bi mu zameril? Saj je nocoj prvič prišel v tako priliko. Zato ni prav vedel, kako naj bi, da bi bilo prav: ali naj bi se smijal ali jokal od samega veselja! Kedor bi bil v tem trenutji videl ubozega Martinka obraz, sodil bi bil skoraj gotovo, da ta mladič ni Bog vedi kako pameten; tako čudno, tako nekako smešno se je deržal. Rudeč je bil kakor rak in režal se je ter tiste bele zobe kazal, kakor da bi ne bil res prav pri pravi pameti. Materi se ni tako zdelo; njej se je zdel naj-pametnejši, najlepši, gotovo pa najljubši otrok na svetu!

Andrej položi, da bi ne stal sam kakor parobek, svojo težko roko Martinku na glavo, ter mu jo zasuče tako, da deček proti njemu pogleda; na to mu reče:

„Nu, ali je prav tako?“

Martinek nič ne reče, a pogleda ga tako hvaležno, da je bil videti stric popolnem zadovoljen s tem nemim odgovorom. Nato se deček urno v stran oberne; moštvo in junaštvo, ki je bilo stricu tako po volji, bilo ga je menda zapustilo; in tega vendar ni hotel, da bi mož videl njegovo slabost in se mu potem celo smijal.

Andrej se je bil samo proti Martinku obrnil s svojim vprašanjem, a odgovor je dobil tudi od žene in sestre; to je, roko sta mu podali zaporedoma.

Nekaj časa potem se je razlagala prijetna disava po hiši, po hlevu, po vseh poslopijih. Hišni gospodar je šel po lepi stari navadi s kropilom in blagoslovljeno vodo od prostora do prostora; Martinek pa je nosil lonec s kadilom pred njim. Ko je bilo končano pobožno opravilo, sedli so vsi veselo za mizo in dobro se imeli. Reza ni videla svojega moža nikoli tako veselega, kakor je bil nocoj. Martinek, ki je bil s konca tako neroden, tako boječ in molčeč, postal je s časom tako pogumen, da je naposled celo vstal, kozarec povzdignil ter hišnemu gospodarju tako napil:

„Bog živi našega ljubega — hudega strica!“

* * *

„Prijazni bralec — ne! tebi se bode morebiti ta povest zdela preotročja. Prijazna, ljubeznjiva bralka torej; predno se ločiva, še eno besedo! Zgoditi bi se utegnilo, da prideš kedaj v Zalesje. Zakaj ne? Kraj je lep in prijeten; tudi mestne gospé in gospici bi ugajati utegnili. Ako torej prideš kedaj v Zalesje, oglasi se malo pri Pečnikovih — še zdaj se tako pravi pri hiši, dasi se njen gospodar pise za Hodnika — vsak otrok ti bo povedati vedel. Stopi v hišo, in ko zagledaš mladega krepkega moža — lep je tudi, kar vam ni ravno zoperno, kakor se govori — pozdravi ga v mojem imenu. Prijazno te bo sprejel on in mlada žena njegova. Videla bodeš tudi, če ne odlašaš predolgo, mater njegovo, teto in hudega strica. Tudi brez otročičev ni hiša, samo da jim zdaj števila ne vem; kaj takega se naglo izpreminja. Naposled vprašaj mladega gospodarja, ali se je res vse tako godilo, ali ne, kakor ti jaz pripovedujem. Mož je prijazen in rad ti bode ustregel. Mogoče, da se njegova povest ne bode od besede do besede ujemala z mojo; to pa je gotovo, kar ti zdaj rečem: tu bodeš videla družino srečnih ljudi, in jaz vsaj ne vem na svetu lepšega pogleda človeškim očem. B. M.

S p o m i n i.

(Koniec).

Ko sem bil še v Ljubljani, slisal sem čudovite reči o nekem Klobusu — menda smem imenovati imé, saj nazadnje ni nič napačnega. Klobus pa Shakespear to se mi je skupaj izgovarjalo nekako tako kakor Schiller pa Goethe. In sicer so bili pametni možje, ki so tako govorili. Še bolj je dražilo mojo radovednost, kar so mi pravili znanci njegovi na Dunaji, med njimi tudi Šavs. Res, rad bi bil videl tega moža, ali pa vsaj bral kaj njegovega. Posrečilo se mi je oboje, le prehitro!

Neki dan pride k meni — ne, imé naj zamolčim. Mož se živi, in kakor slišim praviti, dobro živi tam nekje na periferiji slovenskega ozemlja. Če tudi še pristavim, da je mož slaven pisatelj slovenski, ne bojim se, da bi ga berž kedó ne uganil, saj Slovenci imamo toliko slavnih pisateljev! Dajmo mu, da ne bo brez imena, izmislijo ime Belin, ki pa nikakor ni podobno pravemu. Belin je bil neki Katon, ali Déak, ali kako bi dejal, med nami, poštenjak od nog do glave, zraven prebrisana glava: poleg tega molčeč človek, ki je v družbi več pametnega molčal, nego nas desetero govorilo. Hudoben ni bil, a imel je vendar za „eno misel“, tako rekoč za zabelo tiste „malice“, kakor pravi Francoz, ki se prav dobro ujema z najblažjim značajem.

Belin torej pride k meni ter me povabi, naj ga obiščem prihodnji dan — čaka me, pravi, nekaj posebnega. In pri teh besedah se tako nekako prav po mefistofélsko nasmehne, kakor je imel navado. Res pridem, o kakih devetih: bilo je, še dobro vem, v nedeljo. Belin je bil še v postelji — lenúh! Skloni se malo po konci ter mi pokaže s perstom neki rokopis na mizi; sedem naj in berem! Jaz, poslušen, vzamem in berem, da si me je že takrat neka groza obhajala pred rokopisi. Berem torej: „Shakespear, Trauerspiel in 5 Akten von Klobus“. Ha, srečne oči! Ravna to tragedijo so mi hvalili in slavili za najizverstnejše delo Klobusovo; sosebno neki prizor, kjer Shakespear govori in germi pred angleškim parlamentom. To je imel biti že celo verhunec genijalnosti. Berem in berem, Belin me pa gleda iz postelje, kakor jazbec. Kar me slednjič smeh posili, začnem se na glas smijati, Belin se pa z mano krohotá. Tragedije mi je bilo zadosti. Na to me prisili, da vzamem še drug rokopis, ki je ležal na mizi. Bila je vesela igra, a ko jo

berem, videm, da ni vesela; smešna je bila pač, a ne tako, kakor je pisatelj nameraval. S kratka: poznal sem zdaj Klobusa, a tak ni bil, kakoršnega sem si moral misliti po tem kar se mi je govorilo o njem. Zdaj pa pride še najboljša: Belin mi pové, da je Klobus na Dunaji in da hoče po vsej sili vedeti mojo sodbo o svojih igrah — zato da je sem položil svoje rokopise, kakor se past nastavi nedolžnemu zajcu. Vpraša me torej, kaka je moja sodba; jaz ga po strani pogledam in — otidem. Prepričan sem bil, ali po pravici, ne vem, da mi je bil on vsega tega kriv.

Drugi dan pridem popoldne kakor po navadi v „slovansko kavarno“. Komaj vstopim, ko mi naproti prihiti neznan postaren človek, z veliko plešo na glavi. Kako se prestrašim, ko mi pové svoje imé, bil je Klobus! Jaz bi bil najraje, da bi me zemlja pogoltnila pri tej priči. Ali to se ni zgodilo. Sesti sem moral in sedeti med svojimi rojaki, ki so bili zbrani okolo mize: Klobus pa meni na strani. Ni me izpustil. Jaz sem se branil in otepal, da sem filolog, ki nič ne ume tacihi leposlovstvenih stvari. — „O ne, ne; jaz sem že slišal, da ste vi.....“ Jaz, da nisem toliko bral njegovih stvari, da bi mogel izreči kako sodbo. — „O gosp. Belin mi je že povedal, da ste dovolj brali moje tragedije in komedije....“ Jaz pogledam Belina, ki je za mizo sedel, in tako nedolžno se deržal, kakor da bi mu ne bilo komarja ubiti mogoče. Od same jeze bi ga bil kar na svoj pogled nasadil kakor žabo na kol. Kaj sem hotel; legati se nisem znal; kaj bi se zvičal? naravnost mu povem svojo misel; a s pristavkom, da moja sodba ni nič kakor merodajna. Mož pobesi glavo, kakor „iniquae mentis asellus“, jaz pa se izgubim, kar najprej moči, iz neprijetne mi družbe. Odhajaje sem se poslovil od Belina s pogledom, kate-rega, upam, še zdaj ni pozabil. Peče naj ga za pokoro, vse žive dni. To mu želim, da si ga spoštujem in rad imam kakor stare korenine poštenjaka.

A vse to vendar ni ostrasilo pogumnega pisatelja. Pisatelji so že taki. Sê svojimi „dramami“ — imel jih je še več v svoji popotni torbi — romal je od gledišča do gledišča, da bi jih izkupil. To se vé da, brez uspeha. Ravnatelji dunajskih gledišč dobivajo različnih igrokazov na leto, da si lahko peč kurijo z njimi. In ubogi Klobus je bil prišel, kakor sem pozneje zvedel, s prazno mošnjo, samo sê svojimi dramatičnimi rokopisi pod pazuo — omnia sua secum portans — na Dunaj. Nadejal se je v svoji otročji najivnosti, da bode imel tu ob samih tantiémah dobro življenje. Da je bil sam tako

zaslepljen, to ni nič čudnega, kaj takega se pogosto vidi, a da so njegovi prijatelji, drugače pametni možje, poterjevali ga v takih mislih — temu se še zdaj prečuditi ne morem. Zdi se mi, da je človek lahko prav pameten, a vendar brez pravega estetičnega razuma. A spoznati bi moral vsaj to svojo slabost.

Bodi to kakor že koli, moža, rojaka svojega smo imeli pri sebi, v tujem mestu, kjer ni imel nobenega znanja, nobene podpore. Skerbeti je bilo treba zanj. Slovenski dijak na Dunaji navadno ni kapitalist; združiti se je bilo torej potreba. Zdaj pride zopet Aumann na versto. Aumann, ki je bil tudi že v Ljubljani znan s Klobusom, dasi ni spadal med prijatelje njegove, katere sem gori v mislih imel, prevzel je sam hrano njegovo. Bil je, kakor sem že rekel „jozefinec“; v znanem cesarskem zavodu je imel svoje stanovanje, obleko in hrano, družega nič — od doma ni dobival nikake podpore. Kako je torej skerbel Klobusu za hrano? Prav lahko. Delal je, kakor prorok Habakuk, ki je nosil Danijelu v levovi jami vsakdanjo hrano. In vendar morda ne prav tako. Jaz ne vém, kakošne so bile slavnega proroka gospodarstvene razmere. Vendar menim, da se smé tako soditi: ko bi bil Habakuk svojo hrano nosil Danijelu, sam pa stradal, gotovo bi sveto pismo ne bilo pozabilo še posebno omeniti in poudariti tega plemenitega dejanja. Tako pa je delal naš Aumann. Ves čas, kar je bil Klobus med nami, shranjal je Aumann pri jedi svoj delež mesa in kruha in sploh kar se spraviti dá, ter nosil svojemu Danijelu. To se mi je takrat prav čudovito zdelo; zdaj res malo manj, ko smo zvedeli, da se dá stirideset dni in stirideset noči živeti ob sami vodi. — vsaj v Ameriki!

Tako je torej nesrečni poet dobival svojo pičo, nekaj nas drugih pa je bilo, ki smo mu skladali vsak mesec za stanovanje in druge potrebe. Živelo se je torej vendar, če tudi ne kakor živi vrahec v prosu. Ali s časom se je mož, ki je bil od svoje mladosti kaj boljšega vaje, in ni bil kak navaden potepuh, naveličal takega življenja. Mislil si je pač s Faustom: „Es möchte kein Hund so länger leben.“ Neko jutro stopi pred svojega mladega dobrotnika — po starosti bi bil Aumann lahko sin njegov — ter mu reče odločno: Gospod Aumann, jaz ne morem dalje tako živeti! — Zakaj ne? Ali vam ni dovolj, kar dobivate? Če ni, le recite: bomo že videli, da se kaj več dobode. — Ne, tega ne mislim; jaz imam dovolj, ali kaj pa vi? Saj sami skoraj nič ne jeste. — Jaz? Kaj vam jaz mari? Kedo vam je rekel, da zame skerbite? — Ne tako,

gospod Aumann! Vi ste blaga duša, vi se žertvujete zame, a jaz ne morem dalje sprejemati vaših žertev. Nato Aumann zopet zaropoče nad njim po svoji navadi. A vse zastonj, Klobus ne odjenja in ne odjenja. — Kaj hočete torej? vpraša slednjič Aumann nejevoljen. Nato Klobus mirno in odločno: Jaz moram v vodo! — V vodo? In kaj je treba mene zraven? — Gospod Aumann, ker ste mi že toliko dobrega storili, storite mi še poslednjo dobroto. Jaz ne poznam kraja tukaj. Peljite me vi k reki Donavi, kjer menite, da bi bila pripravna. — Ali vse to za res govorite? — Za res! — Ali ste vse dobro premislili in preudarili? — Vse: moj sklep je gotov, meni ni družega začeti. — Pomislite, kaj govorite, s takimi stvarmi ni da bi se šalil. — Jaz vem, kaj delam, pogledjte plešo na moji glavi. — Dobro. Pojdiva torej! — In Aumann poseže mogočno ter sname bridko sabljo s se stene in si jo opase. Nato se napotita ter molče koračita proti Donavi. Aumann je delal velikanske korake, da ga je ubogi Klobus s težka dohajal. Ko prideta v Nussdorf in zagledata Donavo, ustavita se in Aumann pokaže svojemu tovarišu reko, ki je tu posebno široka in ponosna: Tu je Donava! Potem se približata molče bregu. Aumann pogleda bistro kakor vojskovodja gori in doli ob bregu, ali je vse varno. Ko vidi, da ni žive duše blizu, reče Klobusu: Nu zdaj pa le! Jaz bom pa tu stražil. — Ko vidi, da se mož le ne gane, reče mu že malo nepoterpežljiv: Kaj čakate? Jaz nimam časa tu stati do večera. — Zdaj še le se Klobus omaje, pogleda tako čudno Aumanna ter mu reče: Gospod Aumann! Jaz sem vedno mislil, da ste moj prijatelj — toliko ste za me storili — zdaj pa ne vem, kaj bi dejal! Kako mi morete kaj takega svetovati! Zdajci pa je bilo treba videti našega Aumanna, kako je zrastel, kako mu je zabliskalo temno oko in kako je zagermel nad ubogim Klobusom s svojim strašnim basom: Tako? Jaz vam svetujem? Kedó je prišel danes zjutraj, ko mi je bilo v šolo iti, k meni ter me prosil, naj mu pokažem Donavo? Ali vas nisem vprašal, če ste vse dobro premislili? Ali vam nisem dejal, da to niso šale? Torej ne bo nič?! — Ali gospod Aumann, kaj takega se vendar ne more kar tako: le pomislite, saj ste tako pameten in tako dober človek! — Kaj me torej za norca imate in me vlačite notri sem, da bom zdaj še sitnosti imel zaradi vas? Nato malo rahleje: Torej naj ostane pri starem? — Dokler vam bo drago, gospod Aumann. — Nato Aumann z vojaško zapovedujočim glasom: Rechts um, marsch! In oberneta se ter mirno korakata zopet „re bene gesta“ nazaj v mesto.

Tako mi je Klobus sam pripovedoval to dogodbo, ki se bode gotovo mnogokomu čudna zdela. Meni se ni, ker sem poznal Aumanna in njegovo mnenje o življenji in smerti. Vendar sem se njega samega vprašal, ali se je res vse tako godilo. Aumann mi je vse poterdil, zato nimam nikakor pravice dvomiti, da je bilo res tako. Mogoče, da se mi je v spominu kaka malost, kaka beseda malo premaknila s svojega mesta, a tega mi pameten človek ne bode očital.

Kaj se je na to zgodilo s Klobusom, ne vem. Menim, da me je skoraj potem kaj družega posebno zanimalo, tako da nisem več mislil na nesrečnega Shakespearjevega verstnika. Zdelo se mi je več lét potem, da sem ga videl na zahodnjem kolodvoru dunajskem v neki služabni opravi; vendar je mogoče, da sem se motil. Še tega ne vem, je li še živ ali ne; če je, star mora že biti.

Za Aumanna vém, le predobro vem, da ga ni več na svetu! Nekaj let po tej dogodbi pride mi vest na Dunaj, da je Aumann na Laskem, kjer je bival za vojaškega zdravnika — Benečansko je bilo takrat še avstrijsko — poleg Verone v reki Adizi utonil! To pa je bilo tako. Šel je zvečer z nekim tovarišem svojim iz neke gostilne blizu Verone v mesto domov. Pot je deržal tik reke. Kar reče Aumann svojemu tovarišu: Veš kaj? jaz bom skočil tu le notri v vodo; videl bom, ali me boš rešil, ali ne! Komaj je to izgovoril, ko skoči v vodo, opravljen, kakor je bil; tovariš pa za njim! Aumann se potopi in ni ga več na poversje! Tovariš pa obvisi ob nekem germu, ali korenini, ki je v vodo molela, in se reši na suho. Tako mi je pripovedoval Aumannov konec mož, ki je rekel, da ga je zvedel iz ust ravno tega tovariša. Tudi to se bode mnogokomu čudno zdelo; ali pomisli naj, da je bil, kakor sem že rekel, ves Aumann čuden človek. Jaz nikakor ne dvomim, da je bilo vse res tako. Ugibalo se je, iz kakega namena je mož to storil. Tudi na Dunaji, ko so zvedeli za njegovo smert. Obveljalo je, kolikor vem, mnenje, da je hotel Aumann izkušati svojega tovariša, svojega prijatelja, češ, kako daleč seza prijateljstvo njegovo. Jaz sem prepričan in prevérjen, da ta motiv ni pravi. Vendar, kako si tolmačim njegovo smert, tega ne povem. Razdražiti bi utegnil kakega tistih farizejev, ki tako radi kamenje lučajo na svojega bližnjega in tako radi človeku podtikajo hudobne namene. Saj se mi bode se tako skoraj gotovo očitalo, da zagovarjam lene učence, nemarnike, bogotajce in kaj vem še kaj! A jaz ne zogovarjam in ne tožim, jaz samo poročam. Tudi si ne morem misliti, kako bi mogel kolikaj

zdrave pameti človek slab nauk posneti si iz tega; menda ravno narobe! In pa tudi to menim, da blag a nesrečen človek — in Aumann je bil v obili meri oboje — je milovanja vreden, ne preklinjanja in pa vreden je blagega spomina! Mogoče, da jaz Aumanna previsoko stavim; mlado, neizkušeno oko mnogo drugače vidi. Mogoče, da bi zdaj sam Aumanna drugače sodil, ko bi ga inel živega pred očmi — kakor ga imam tolikokrat v nočnih sanjah. Vendar če pomislim, kako prav sem že takrat sodil mnogo mož, v katere so moji verstniki kakor v svetle zvezde gledali takrat, obhaja me taka misel, da bi moje mnenje o Aumannu vendar ne utegnilo biti tako napačno. A še eno, da pokažem vso svojo vestnost. Bronaste podobne, ki stojé več let v dežji in vetru pod milim nebom, pokrijejo se s časom z neko tenko skorjico ali kako bi dejal — umetniki ji pravijo patina — ki daje podobi neko posebno, čestito lepoto. Tako se je menda tudi meni v spominu godilo z Aumannovo podobo.

3.

Jenko tudi ni kaj posebno imenitno ime. Pri nas je navadno, skoraj kakor pri Nemcih Mayer ali Müller. V kulturni zgodovini slovenski, kolikor je imamo dozdej, je to ime na dobrem glasu. Dva Jenka se odlikujeta v njej, kakor je znano vsakemu kolikaj izobraženemu Slovenceu: Simon pesnik in Davorin skladatelj. Po velikem delu Evrope razširjeni „Naprej“ združuje njijini imeni. Izpregovorimo najprej nekoliko besed o Davorinu! Ko bi človek vprašal mater njegovo, kje biva zdaj njen sin Davorin, lahko mogoče, da bi mu odgovorila: Jaz nimam nobenega sina Davorina; če pa menite morebiti Martina, Martin moj živi tam doli „na Turškem“, v Belem gradu. In ko bi jo dalje vprašal, kaj ga je zaneslo tako daleč doli v tujo deželo, odgovorila bi mu pač, da ni tu, v svoji domovini, kruha našel. In ta odgovor bi bil tudi resničen. Tu bode kedó pričakoval, da začnem tožiti o nehvaležni domovini, ki ne zna ceniti svojih odličnih sinov, ki jih sili kruha iskati po tujih deželah; da nevredni ljudje zasedajo njih mesta i. t. d. A tega se ni bati. Nekaj takega sem že nekdaj rekel o Davorinu Jenku v tem listu. Škoda vsake besede! Tudi bi menda Davorin, ko bi ga sedaj domov vabit prišla slovenska deputacija, odgovoril možem, da naj gredo v božjem imenu, odkodar so prišli. On je našel mesto, če tudi na turški meji, kjer ga ljudje čislajo, kakor je vreden. Pri malokom se je tako, kakor pri Davorinu Jenku, pokazala resničnost pregovora: Nemo propheta in patria. Meni je dovolj, da je našel naš odlični rojak zaslužno

priznanje, če tudi na tujem. Lepo je pa to pri D. Jenku in vse hvale vredno, da redka čednost je to, da se ni izneveril svoji domovini, daš ga je, mačeha ne mati, po svetu poslala.

To samo mimogredé. Hotel sem še to omeniti. Nekateri se pri nas posmehujejo takim imenom, kakoršno je Davorin, menijo namreč v svoji pošteni slovenski modrosti, da Martin naj ostane Martin po starem pregovoru: Martin v Zagreb, Martin iz Zagreba. Zdaj se pa zgodi časi, da gre v Zagreb Martin, a verne se iz Zagreba Davorin. Jaz sem tudi za poštenost, in nimam rad, če se človek pači, zlasti moški. Ali kakor vsako pravilo, tako bi smelo imeti tudi to svoje izime. Bodisi ime Davorin pravilno narejeno po Martinu ali ne, jaz moram naravnost reči, da se mi mnogo bolj prijetno in — kako bi rekel — gosposko ali plemenito glasi, ko naš Martin, zlasti ako ga naglašamo Martin. Tudi o tej stvari sem že nekje govoril, in veseli me, da se moji rojaki bolj in bolj sprijaznjujejo z mojim mnenjem, in da zdaj pri nas vsaj narodni možje tu pa tam že dajejo svojim otrokom lepa slovanska imena.

Recimo torej nekaj besed o našem Davorinu, tistem, ki tako lepe pesmi sklada, ne onem, ki tako neutrudno staro zgodovinsko navlako premetava. Kakor navadno naši umetniki, tako je tudi Davorin Jenko s konca bil samouk. Beseda samouk se mojemu ušesu tako nekako prijetno glasi, kakor drugim slava! ali živio! Ne samo zato, ker je tako krepko sestavljena in brez končnice narejena — kar je tudi nekaj vredno — jaz sem je sosebno zato tako vesel, ker nima, kolikor je meni znano, nobeden drug narod, razen nas, svoje besede za gerško autodidaktos, ki se bere že v Odiseji. In ta beseda ni morebiti, kakor bi kedó sodil, umetno zveržena in skovana — v prostem narodu se je sama od sebe rodila. Zakaj? zato ker nima menda nobeden narod primeroma toliko samoukov, kolikor jih je pri nas. In to nam gotovo ni v nečast, kar jaz, zlasti Nemcem nasproti, rad poudarjam. Moj Bog, v svoji rodoljubni zadregi si človek pomaga, kakor si more!

Jaz sem mnogo občeval z Davorinom Jenkom, in videl sem, kako korenito izobražen je on v svoji umetnosti. Vse té znanosti si je nabral sè svojo pridnostjo, učil se je, kjer je le priliko imel. Da mu je v tem Dunaj mnogo koristil, umeje se samo ob sebi, pozneje je šel tudi v Prago, muzikalno mesto par excellence, učil se sosebno orkestracije. A to ni v prvi versti tisto, kar ga, po moji sodbi, odlikuje med vsemi našimi skladatelji, katerih imamo prime-

roma precej obilo. Vsakemu svojo čast, ali Davorin Jenko je vendar le prvi, za njim nekoliko presledka, in potem naj se versté drugi, kakor komu drago. Jenko je z vso svojo dušo umetnik, njemu umetnost ni igraca; on tako rekoč misli v glasovih. Misli, pravim, Jenko ima res misli, svoje misli in ideje; on je izviran. Njegovi glasbeni proizvodi niso to, kar imenuje Nemec prav dobro „Kapellmeister-Musik“. In poleg tega nam kaže njegova skladba tudi narodno-slovanski značaj. On je, če ne edini, gotovo najboljši skladatelj slovenski, kateri ima vse potrebne zmožnosti in lastnosti, da bi ustvaril svojim rojakom izvirno narodno opero. In pa se nekaj jaz prav rad poudarjam, govoreč o Jenku. Navadni skladatelji, kakor tudi pesniki — in takih je povsod največ, tudi pri nas — so kakor rokodelci, kateri delajo dela, katera in kakor se jim naroče. Ta voljnost in postrežnost je tudi vse hvale vredna; kje bi drugače dobivali ubogi Slovenci potrebnih „slavospevov“ za svoje slovesnosti in svečanosti, s katerimi nismo preskopi! Jenko je imel, v tem oziru, svoje muhe. Njega nisi tako z lahka pripravil, ne z novci, ne s prijazno besedo, da bi ti zložil to ali ono pesem do tega ali tega časa.

„Nezakonska mati“! Komu ne ogreje serca ta nebeška pesem, samo če ima serce! Jaz sem vedno želel, da naj bi se našel skladatelj, ki bi tej pesmi iz globočine svojega serca ustvaril primérno melodijo. Znana mi je bila res Maškova kompozicija, ki jo se zdaj z veseljem poslušam, ako se dobro poje. Ali jaz sem si to pesem mislil čisto drugačno; bila bi naj, da samo eno omenim, nekako tistega značaja, kakoršne so „pesmi pri zibeli“. Nemci vedó, kaj je to. Ko sem spoznal Davorina, mislil sem si takoj: tá bi bil moj mož. Razodenem mu torej svojo željo, razložim mu, kolikor se to more, kako méroma si stvar mislim; prigovarjam mu, naj poskusi. Mož me gleda, a nič ne reče. Bil je pa, to se mi potrebno zdi da omenim, z menoj v takem razmerji, da bi mi bil gotovo z veseljem kako prijaznost izkazal. Več časa ni bilo govora o izprošeni misli. Menil sem, da mož skrivaj dela, in da me skoraj prijetno iznenadi z gotovo skladbo. Zastonj sem čakal. Slednjič ga vendar le prijazno podrezam. Odgovori mi, da ne more. — Zakaj ne? ali vam pesem ni pó volji? ali ne čutite vse njene lepote? — O kako bi je ne čutil, odgovori mi gorko, ves poln sem je. Dolgo časa že, ne se le odkar ste mi vi rekli, gojim jo v svojem serci, a godna le še noče biti. Tako mi je odgovoril, če tudi ne prav s temi besedami. Jaz sem ga razumel in nisem ga dalje nadlegoval. Tako ravna vsak pravi umetnik.

Nekaj takega sem samo še enkrat potem izkusil. Slisal sem nekdanj pesem „Oblaček“ mladega takrat še malo znanega skladatelja Kocijančiča — zdaj tudi že v hladni zemlji leži. Skladba mi je bila po volji, nenavadno po volji. Duh pesmi je bil umetnik čudovito pogodil. Mislil sem si: ta je tudi eden. Seznanil sem se z njim in videl, da je mladenič nenavadno darovit, poln navdušenja za svojo umetnost. V tistem času se je skladala moja „Kantata“, na Presirnovem domu — to imé so ji zdeli, naj ji zastran mene ostane — tudi jaz sem storil enkrat greh, katerega sem ravnokar drugim očital. Ali prijeli so me bili tako, da se jim nisem mogel odkrizati. Ko sem videl, da ima Kocijančič v sebi tisti dar božji, katerega si človek ne more pridobiti z vsem trudom, a potreben je neizogibno za vsak pravi umotvor, hotel sem poskusiti z njim. Izročim mu svojo pesem, bere naj jo in potem naj poskusi, če mu je pesem po volji. Mož jo bere in bere, potem delj časa molči. Naposled z glavo odmaje, da ne. Zakaj ne? ali vam pesem ne ugaja! O tega ne, ali ta pesem, kakor je kratka, je cela simfonija; in kaj takega se jaz ne upam. Prigovarjam mu — saj med nama ostane, naj le poskusi. Vse zastonj; mož se ne dá nikakor omečiti. Jaz pa sem si mislil: prav tako, mladenič, iz tebe bo še kaj: ti veš kaj je umetnost, in imaš sveti strah pred njo. — Žal da se moje upanje ni uresničilo; siromaštvo je zaterlo, zadušilo mlado moč, ki je toliko lepega obetala svoji demovini.

Zanimati bi koga utegnilo, kako je postal slavni „Naprej“. Povedati hočem, kar je meni znano o tem. Perva misel se je rodila v Davorinovi glavi. To misel razodene svojemu prijatelju Simonu; prigovarja mu, naj mu zloži pesem tako in tako. To je bilo Simonu iz serca govorjeno, z veseljem in navdušenjem se poprime dela. Pesem precej prvičrat ni imela take podobe, kakoršne je potreboval skladatelj. Posvetovala, delala in prenařejala sta skupaj, dokler ni bila stvar doveršena tako, da sta bila sama z njo zadovoljna kakor pozneje vse občinstvo.....

Tu so s prostorom tudi moji „spomini“, komaj začetni, pri kraji. Ko bi vedel, da poreče blagovoljni bralec: škoda! utegnil bi jih pozneje kedaj nadaljevati. Za zdaj pa: z Bogom! S.

K o z n i č a n j e.

(Konec.)

Ali tudi kozniške može sosednje vasi kaj radi obirajo. Možem je namreč posebno cerkev v skerb izročena. In da jo morejo opravljati, redé vedno velikanskega ježa, katerega vsako leto pobijejo, mast in mesó poprodajo, denar pa za cerkvene potrebe obernejo. (Tako govore sosedje). Tisto leto pa, ko so pobili in potolkli tistega lončarja, odebelili so ježa tako zeló, da se vsega v denar niso mogli spraviti. „Kar pa je cerkvenega, naj ostane pri cerkvi“, dejali so možje ter položili ostalo mast na obok v zvoniku nad zvonova. Ali ta mast je bila takó težka, da je prederla obok nad zvonovoma, prederla tudi onega pod njima, na posled pa nad zadnjim obokom, ki je pred cerkvenimi vrati, na neki pajčevini obvisela.

Tudi pravijo, da si župana posebno čudno volijo. Razen velikanskega ježa redé tudi neko lazečo živalco. Kader je treba novega župana voliti, sedejo vsi možje okrog kake mize, postavijo živalco sredi nje in na katerega potem le-ta prileze, tisti županuje poslej Kozniku.

Žene pridno klepetajo svoj „hencajte — aj“ in „ajte — kôpaj“ ter se prepirajo z možmi. Tudi v Kozniku je tista hvale vredna stara navada, da se mož in žena posebno v prvih letih svojega zakona pretepravata in nosita razpraskane glave.

Starci so taki, kakor drugod.

Zeló zanimljiv je stari Martinčar. Ta je kozniski umetnik. Takrat še, ko je on perve hlače nosil, popravljali so nekedaj v Kozniku urarji cerkveno uro. Potem pa so ga vzeli sè sábo v mesto, ker ga je tako neznansko veselilo verteti tista lepo zarezana kolesca. Ali kmalu se mu je od samih koles, kolesec in tistih zmeti tako zeló v glavi zvertelo, da je popustil beli kruh, ter je zopet v Koznik primahal kože past. Vendar pa mu je v glavi obtičalo nekaj zmot iz časov tistega urarstva. Zato pa sedaj ure popravlja po zimi. Kozniške ure namreč o poletji razen cerkvene navadno stojé in gospodinje tekajo od sosedo do sosedo povpraševat, koliko je ura, kader je potreba južino kuhati, dokler naposled ne vjame katera cerkvenega kladiva. Potem pa zopet hiti k sosedi in ta soseda hiti k drugi svoji sosedi in tako gredó dalje od ust do ust kladiva udarci.

Ta Martinčarjev stari torej ure popravlja in se ūsti, da jih zna posebno dobro oživiti. „Uro narediti“, pravi, „ni nič umetno, ali oživiti jo, oživiti, to je težko“.

Tako je tudi neko zimo pri Stopnikarjevih trudil se stari, zaprašeni uri življenje vdihniti. Posrečilo se mu je. Vendar pa mu je neko kolo še — ostalo. Potem pa je dejal mladi materi: „Na, déj! to-le kolo pa spravi! Če bi se ravno kedaj kako drugo sterlo, pa ga vtakni!“

Tak je torej naš Koznik.

Pridi pa skoraj! Imela bodeva mnogo zabave. Ne jezi se, če bodo ljudje derli iz hiš in ustavljali se ter debelo v te zijali, kader bodeš stopal skozi vas (mojega strica hiša je namreč najzadnja). To je pri nas navadni pozdrav.

Pridi pa prav gotovo!

Ivan K.

Oznanilo.

S to številko sklepa „Zvon“ svoj 6. in zadnji tečaj. Vsem, kateri so kakor koli podpirali moj list, izrekam svojo spodobno zahvalo; sosebno pa č. neznancu gospodu X., ki je zvest ostal „Zvonu“ od prvega do zadnjega tečaja, ter z bistrim, neusahljivim virom svoje poezije razveseljeval njegove bralce.

Jos. Stritar.

S početkom prihodnjega leta bodeta izhajala dva leposlovna lista slovenska. Eden v Ljubljani pod imenom: „**Ljubljanski Zvon**“, ki ga bodejo izdajali gg. Jos. Juričič, Janko Kersnik, Fran Levec in dr. Ivan Tavčar. Izhajal bode, počenši od novega leta 1881, vsakega meseca prvi dan v zvezkih po 4 tiskane pole in stane za vse leto 4 gl. za pol leta 2 gl., za četert leta 1 gl. Dijakom je naročnina znižana na 3 gl. 60 kr. Naročnina se pošilja upravnistvu „Ljubjanskega Zvona“ v „Narodnej tiskarni“ v Ljubljani.

Drugi v Celovci, z imenom „**Kres**“ leposloven in znanstven list. Ure- doval ga bode sê sodelovanjem prof. dr. Greg. Kreka in župnika Dav. Tersten- jaka dr. Jak. Sket, c. kr. gimn. prof. v Celovci; tiskala in izdajala tiskarna družbe sv. Mohorja. Naročnina 4 gold. na leto; 2 gold. na pol leta. Izhajal bode v mesečnih snopičih na 3—4 polah, začnši 1. jan. 1881.

Zvonovi letniki 2., 3., 4., 5. in 6. se dobivajo mehko ve- zani po 2 gold. 50 kr., in „Boris Miran's Gedichte“ (prevod) po 50 kr. pri podpisnem.

J. Stritar,

Wien, Lange Gasse 41.

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gold. za vse leto, 2 gold.; za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, VIII., Lange Gasse 44.

Izdaje in ureduje Jos. Stritar.

Tiska A. Keiss.